

щі : монографія / В. І. Захарченко, М. О. Акулюшина. — Херсон : Олді-плюс, 2013. — 212 с.

5. Долішний М. І. Регіональна економіка на рубіжі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети : монографія / М. І. Долішний — К. : Наукова думка, 2006. — 511 с.

6. Гурова К. Д. ^кономическая реформа (некоторые аспекты) / К. Д. Гурова. — Харьков : Фолио, 2000. — 388 с.

7. Мамуль А. О. Нові методичні підходи до аналізу інвестиційної привабливості регіонів / А. О. Мамуль, Т. А. Чернявська // Вісник економічної науки України. — 2005. — № 1 (7). — С. 83-89.

8. Карпенко Л. М. Стратегічні орієнтири активізації інноваційно-інвестиційної діяльності Одеського регіону / Л. М. Карпенко // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — № 1 (44). — С. 55-63.

Поступила до редакції 09.04.13

© Ю. П. Ляшенко, 2013

УДК 332

*Н. В. Шумакова**
*О. В. Гуджан***

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Визначено проблеми практичного втілення методик оцінки організаційного потенціалу та реалізації заходів щодо підвищення його ефективного використання на рівні регіону. Обґрунтовано основні принципи взаємодії елементів організаційного потенціалу та визначено послідовність етапів, дотримання яких дозволяє здійснити об'єктивну оцінку управління підвідомчою територією.

Ключові слова: потенціал, регіон, елементи, механізм, розвиток.

Определены проблемы практического внедрения методик оценки организационного потенциала и реализации мероприятий по повышению его ^ффективного использования на уровне региона. Обоснованы основные принципы взаимодействия ^элементов организационного потенциала и определена последовательность этапов, соблюдение которых позволяет осуществить объективную оценку управления подведомственной территорией.

Ключевые слова: потенциал, регион, элементы, механизм, развитие.

The ргоBіemz o/pгacііcaі emBойімені o/meiHойз o/eзітаііон o/огданііаііаіроіенііаі апй геаіііаііон o/теазігез аге сегіаіп оп іНе іпсгеазе o/Hіз e/есііуе те аі He іеуеі o/гедіон. Важ ргіпсіріез o/co-оргеаііон o/eіemenіз o/огданкаііаіроіенііаі аге дгоупіей апй іНе зедіенсе o/зіадез іНе обзегуансе o/m>HісH аііот іо сагуу оіі об'іесііуе езітаііон o/тападемені Буіізгізійісііон іеггііоу із сегіаіп.

Кеутгз: роіенііаі, іНе гедіон, іНе еіemenіз, іНе месHапізм йеуеіормені.

Постановка проблеми. Сучасний стан регіонів обумовлює наявність дієвого механізму організації соціально-економічного розвитку суспільства на даній території. Важливу роль в процесі організації суспільного життя території, її соціального та економічного розвитку займає ефективність організаційно-управлінського потенціалу регіону.

На сьогодні загальноприйнятою є точка зору на розвиток територій в ринкових умовах, яка міститься в тому, що сучасний ринок має діючий механізм саморегулювання, але можливості цього механізму не безмежні. У реальному житті часто виникають проблеми, коли обмежені суспільні

ресурси використовуються у нерациональний спосіб, що, в свою чергу, не дає можливості досягти максимальних для суспільства корисних результатів.

Аналіз останніх досліджень. Актуальні дослідження проблем функціонування організаційного потенціалу розглянуто в роботах таких вчених, як В. Авдєєнко, А. Балацький, В. Вишневський, В. Ю. Донець, Б. З. Мільнер, В. Б. Іванов, В. М. Гончаров, М. Мескон, Дж. Р. Костер та інші.

На теперішній час невирішеними залишаються питання практичного втілення методик оцінки організаційного потенціалу та реаліза-

* Шумакова Н. В. — науковий співробітник Луганської філії Інституту економіко-правових досліджень НАН України.

** Гуджан О. В. — аспірантка Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ.

ції заходів щодо підвищення його ефективного використання на рівні регіону, що і стало *ціллю статті*.

Виклад основного матеріалу. Ефективність організації управління соціально-економічним розвитком регіонів залежить від оперативного реагування суб'єктів управління на сучасні виклики, на джерела виникнення проблем, на шляхи і терміни їх вирішення. Одночасно з цим повинні вирішуватись завдання щодо залучення інвестиційних ресурсів, сприяння інноваційному розвитку, стимулювання до створення робочих місць та формування конкурентоспроможного іміджу регіону. Тому пошук необхідних заходів підвищення ефективності організаційного потенціалу регіону виступає як один з головних напрямків діяльності органів влади та місцевого самоврядування.

Поняття організаційного потенціалу території по різному трактується різними науками, існує багато визначень термінологічного характеру в залежності від різних точок зору та підходів до тлумачення основних складових елементів організаційного потенціалу. Так, одні вчені намагаються визначити сутність організаційного потенціалу через предмет, у центрі уваги інших знаходиться людина в системі організації (в основному на підприємстві), інші намагаються визначитись на підставі дослідження технічних аспектів [1]. Зустрічаються намагання дати теоретичне визначення організаційного потенціалу у прикладних працях, де докладно висвітлюються практичні методи організації управління територіями [2]. В даний час організаційно-управлінський потенціал територій є предметом актуальних досліджень з точки зору підвищення його ролі у формуванні сталого економічного розвитку на основі ефективного використання місцевих ресурсів, підтримки вітчизняних виробників, підвищення внутрішнього споживання та забезпечення соціально-економічного розвитку всіх регіонів України. Новітні дослідження по організації ефективного управління територіями особливу увагу приділяють використанню сучасних досягнень для вирішення конкретних завдань розвитку регіонів. Організаційний потенціал виступає як сукупна потужність елементів організації та управління територією. За думкою Гончарова В. М., формування й використання організаційного потенціалу спрямовані на вирішення таких головних завдань: посилення контролю, реорганізація структури управління з метою розширення господарської самостійності, оптимального делегування повноважень і відповідальності, скорочення циклу прийняття рішень, пристосування до умов упровадження сучасних інформаційних технологій [3].

Організаційний потенціал регіону складається з умов та можливостей ефективного управління розвитком на підвідомчій території, які формуються на підставі реалізації місцевими органами влади своїх повноважень в межах діючого законодавства України.

Основами реалізації організаційного потенціалу у регіоні є: нормативно-правова база; розпорядження голови державної обласної адміністрації; програми розвитку; проекти нормативно-правових актів; регуляторна політика; відстеження результативності регуляторних актів; плани діяльності; дозвільна система; державно-приватне партнерство; програми підтримки малого підприємництва; інвестиційні форуми; тарифна політика та ін.

Згідно Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [4] головною метою вдосконалення організаційної діяльності є: вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між державними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання; недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів; зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання; усунення перешкод для розвитку господарської діяльності. До елементів організаційного потенціалу регіону відносяться: управлінські кадри, їх кваліфікація: знання, опит; інформаційні комунікації; прийоми та методи організації управління; способи та форми організації управління.

Принципи взаємодії елементів організаційного потенціалу повинні відбивати принципам державної регуляторної політики, які складаються з наступних:

— доцільність — обґрунтована необхідність організації регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючих проблем;

— адекватність — відповідність форм та методів регулювання господарських відносин потребам у вирішенні існуючих проблем та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив;

— ефективність — забезпечення досягнення внаслідок організаційних дій максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

— збалансованість — забезпечення балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

— передбачуваність — послідовність організаційної діяльності, відповідність її цілям державної

політики, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати коригування їхньої діяльності;

— прозорість та врахування громадської думки — відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань організаційних дій на всіх етапах регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих організаційних рішень до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення такої діяльності. Процес функціонування організаційного потенціалу регіону складається з декілька послідовних етапів, дотримання яких дозволяє здійснити об'єктивну оцінку управління підвідомчою територією.

Перший етап складається із збору всієї необхідної інформації. На даному етапі важливим виявляється якість, своєчасність та достовірність отриманої інформації. Відомо, наскільки складно в сучасних ринкових умовах отримати достовірну інформацію, яка б відповідала реальному стану речей.

На другому етапі проводиться аналіз всієї отриманої інформації, здійснюється інтерпретація результатів аналізу, виявляються проблеми та слабкі місця, які потребують організаційного втручання.

На третьому етапі обґрунтовуються заходи щодо усунення проблем, які визначено на підставі проведеного аналізу, розробляються організаційні рішення та визначаються відповідальні за реалізацію намічених заходів.

Четвертий етап включає моніторинг результативності проведених заходів.

Ефективність організаційного потенціалу регіону оцінюється за результатами господарчої діяльності на підставі звітних статистичних показників за означений період. Існують різні підходи до системи оцінки та формування системи показників в залежності від цілей та напрямів проведення оцінки регіонів. Так, наказом Державного комітету статистики України від 15.04.2003 № 114 затверджена Методика розрахунку інтегральних регіональних індексів економічного розвитку [5], яка дозволяє здійснити оцінку діяльності регіонів та їх ранжування за такими напрямками: макроекономічна ефективність; фінансова сфера; інноваційна діяльність та розвиток науки; ринкові перетворення і розвиток підприємництва; інвестиційна привабливість.

Характеристика кожного з аспектів економічного розвитку регі-

онів України забезпечується використанням узагальнюючого та складових індикаторів. У свою чергу, складові індикатори складаються з 2-х груп: показників, які безпосередньо беруть участь у розрахунку узагальнюючого індикатора — основних показників; показників, що визначають профіль економічного розвитку, тобто дозволяють виконати більш детальні порівняння — профільних показників. Для класифікації та відбору основних і профільних показників використовується метод факторного аналізу, перевагою якого є те, що він дає змогу визначити не тільки наявність зв'язку між окремими аспектами об'єкту, що досліджується, а й міру цього зв'язку. Поділ на основні і профільні показники ґрунтується на можливості виділити у складі компонент три групи показників: значущі показники, які беруть участь у формуванні назви компоненти; значущі показники, які не беруть участь у формуванні назви компоненти; незначущі показники. За даною методикою розрахунку інтегральних регіональних індексів здійснюється оцінка організаційного потенціалу регіонів за п'ятьма основними блоками показників, які характеризують основні напрями господарчої діяльності регіонів та наведені на рис. 1.

Переваги оцінки організаційного потенціалу за даною методикою містяться у відносно простій схемі відбору показників для проведення оцінки, групування їх у п'ять основних груп, які відображають важливі напрями соціально-економічного розвитку підвідомчій території та логічної схеми проведення розрахунків.

До недоліків даної методики слід віднести необхідність здійснення проміжних розрахунків нормування показників та розрахунків ваги, що ускладнює процес оцінки, потребує додаткового часу на здійснення нормативних значень показників та визначення їх ваги у складі інтегрованого індексу оцінки розвитку регіонів.

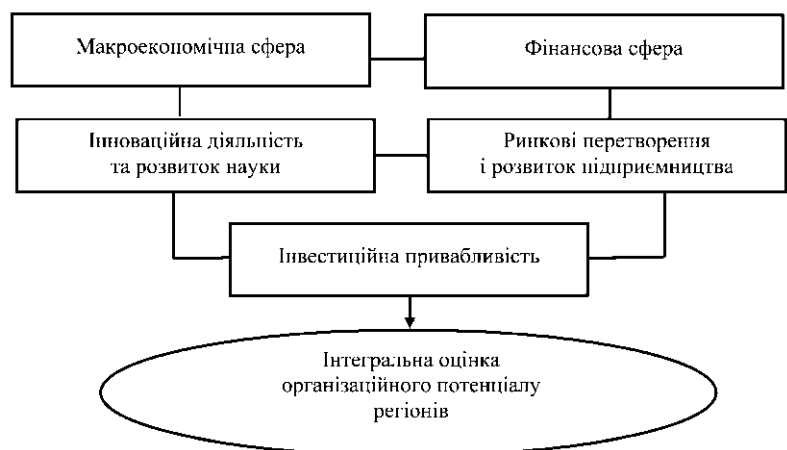

Рис. 1. Схема формування блоків основних показників інтегральної оцінки організаційного потенціалу регіону

Існує також окрема методика розрахунку ефективності діяльності державних органів влади, яка здійснюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Постанови КМУ від 9 червня 2011 року № 650 «Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій» [6].

Згідно даної методики оцінка проводиться за такими напрямками: економічний розвиток; інвестиційна, наукова та інноваційна діяльність; державні фінанси; підтримка бізнесу; споживчий ринок; населення та ринок праці; житлово-комунальне господарство; освіта та охорона здоров'я; рівень злочинності; екологія. За даною методикою проводять за кожним регіоном аналіз динаміки відповідних показників за визначеними напрямками та здійснюють розрахунки рейтингової оцінки (ранжування) регіонів з урахуванням показників за визначеними напрямками та загальної рейтингової оцінки за всіма напрямками. Оцінка проводиться двома етапами: перший — проведення аналізу динаміки показників оцінки за відповідними напрямками в кожному регіоні без застосування міжрегіонального порівняння; другий — проведення рейтингової оцінки (ранжування) регіонів за кожним напрямком та розрахунку загальної рейтингової оцінки в цілому за всіма напрямками.

Методика оцінки результатів діяльності обласних державних адміністрацій за Постановою КМУ передбачає формування десяти блоків показників за основними напрямками господарчої діяльності та розвитку підвідомчих територій, які наведені на рис. 2.

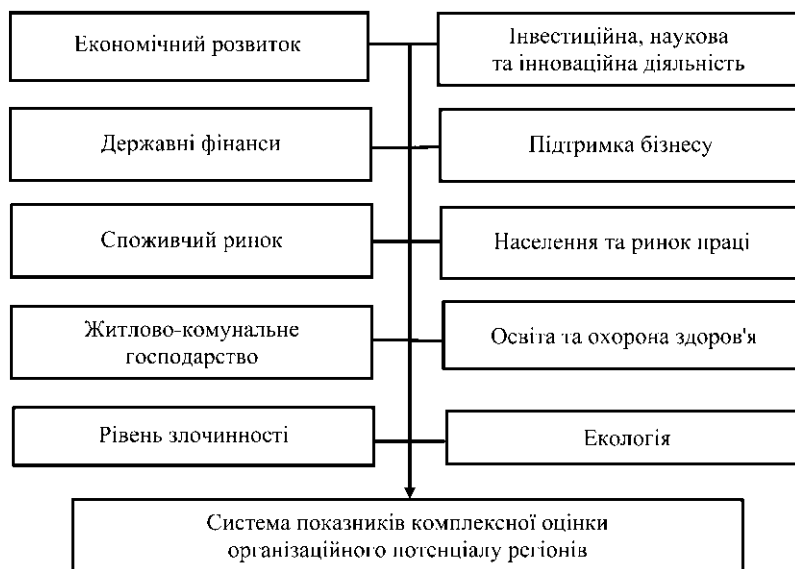

Рис. 2. Схема формування блоків показників комплексної оцінки організаційного потенціалу

До переваг даної методики оцінки розвитку регіонів можна віднести комплексний підхід, який дозволяє охопити всі сфери суспільного життя та розвитку населення регіонів за основними показниками.

До недоліків даної методики слід віднести необхідність постійного моніторингу великої кількості показників, за якими формуються блоки оцінки і які постійно змінюються за наявності тих чи інших умов, що не завжди віддзеркалює організаційну діяльність органів державної влади на місцях, їх можливості щодо впливу, контролю та регулюванню соціально-економічних процесів на підвідомчих територіях.

В сучасний період існують також багато інших підходів до оцінки та аналізу ефективності організаційної системи та її показників. Це обумовлено тим, що економічні інтереси різних груп, що формуються у ринкових відносинах, складаються різні цілі та різні підходи до їх реалізації.

Важливішим критерієм оцінки результатів організаційної роботи у регіонах є ефективність, що визначається як сукупна факторна продуктивність. Д. С. Сінк вважає, що результат організаційно-управлінської роботи складається з функції семи взаємопов'язаних критеріїв: результативності, економічності, якості, ефективності, якості трудового життя, впровадження нововведень та прибутковості (або узгодженості з бюджетом) [7].

Смислове навантаження кожного з критеріїв визначається з точки зору аналізу роботи по методу «вхід — вихід».

Ефективність (роггісішіу) — це відношення виходів до входів.

Результативність (еіесііупе\$\$) має відношення до виходів та результатів. Це відношення фактичного виходу до очікуваного. За її допомогою оцінюється потрібність, корисність роботи, що виконується.

Економічність (еШсіеу) — означає правильне виконання роботи (яка у принципі, може статися не потрібною, некорисною, марною). Економічність має відношення до входів, за її допомогою оцінюється реальне використання ресурсів у порівнянні з очікуваним.

Якість (діаіііу) можна виміряти у п'яти контрольних крапках: активний відбір та управління постачальниками ресурсів (входи); забезпечення відповідності наявних ресурсів (входи) необхідним вимо-

гам (своєчасності постачання, якості ресурсів, їх вартості, кількості, комплектності поставок); забезпечення того, щоб процеси додавання вартості, цінності сприяли підвищенню ефективності, впровадженню нововведень та поліпшенню якості трудового життя; забезпечення відповідності виходів (продукції та послуг) вимогам як зовнішніх, так і внутрішніх споживачів; моніторинг попиту споживачів, відповідність їх очікуванням, побажанням (або їх перевищення).

Якість трудового життя (diagnosis of work life) — це емоційний відгук працівників на навколишнє середовище. Впровадження нововведень — це творчі зусилля щодо постійного вдосконалення виробничого процесу. Прибутковість — це відношення доходів до витрат. Узгодженість із бюджетом — відношення фактичних витрат до очікуваних витрат із бюджету.

В даному процесі виникає необхідність встановлення загальних категорій показників по всім цим семи критеріям, при цьому, розподіляючи загальні показники на окремі величини, можна отримати багатий перелік, тобто показників може з'явитися дуже багато. Тому доцільно встановлювати пріоритети у відповідності до головної мети.

Оцінка результатів організаційно-управлінської роботи за методикою Сінка наведена на рис. 3.

Для формування системи показників за визначеними критеріями необхідно залучати фахівців, спеціалістів, споживачів та представників всіх зацікавлених сторін (менеджерів, управлінців, представників бізнесу, інвесторів, службовців державних установ та ін.). З одного боку, це надає можливість об'єктивного відбору показників

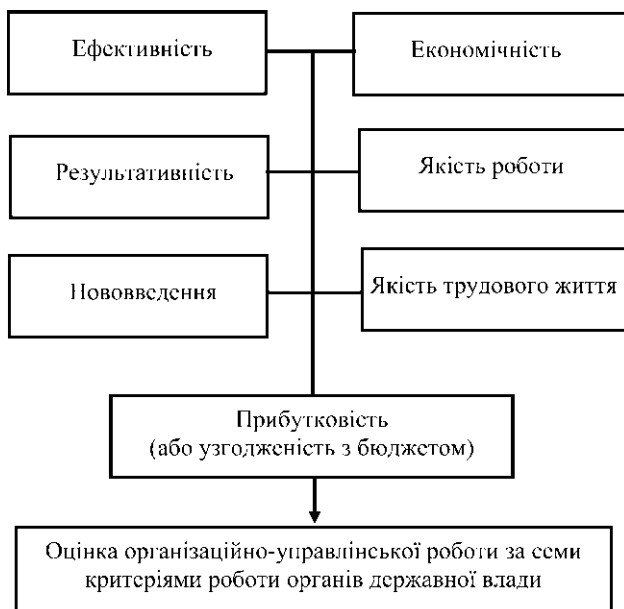

Рис. 3. Схема оцінки організаційно-управлінської роботи за визначеними критеріями

для відстеження змін, що відбуваються під впливом управлінських дій. З другого боку, це сприяє формуванню суб'єктивних оцінок, які можуть призвести до прийняття вольових рішень, які не завжди будуть віддзеркалювати вищі пріоритети розвитку регіону.

Вищенаведені методичні підходи до оцінки організаційного потенціалу територій мають кожний свої особливості у виборі показників для оцінки, їх кількості, складності розрахунків та визначення ваг, рейтингів або рангів. Проте, в багатьох випадках не враховується маркетинговий аспект організаційної діяльності органів управління регіонами.

Окремі показники, що характеризують використання маркетингових інструментів управління регіону відбираються за вище переліченими науково-методичними підходами у таких напрямках здійснення оцінки, як ринкові перетворення і розвиток підприємництва, підтримка бізнесу та споживчий ринок, ефективність, результативність. Але в такому випадку вони частково характеризують тільки окремих напрям, за яким здійснюється оцінка і не відображають всього комплексу застосування маркетингового інструментарію у регіоні.

Висновки. Організаційний потенціал виступає важливим інструментом забезпечення ефективного функціонування та розвитку економіки регіону. Організаційно-управлінська діяльність міститься в основі всіх трудових процесів та сама може характеризуватись як один з таких процесів. Організаційний потенціал регіону може бути визначений як процес діяльності, збудований на загальній моделі, що має бути придатною для практичного застосування. Загальний характер моделі слід зауважити на тих підставах, що конкретні умови існування організаційного потенціалу настільки різноманітні та специфічні, що розкриття сутності будь-якого процесу та вичерпний опис організаційних методів, що використовуються в його окремих фазах, не можуть звільнити від необхідності їх адаптації до конкретних умов. Неминуче, одна й та ж організаційна проблема по різному буде вирішуватися в межах відмінних систем управління при відмінностях у матеріальних умовах та їх функціонування і стану робочої сили та розвитку ринку праці.

Література

1. Іванов В. Б. Потенціал підприємства : [навч. посібник] / В. Б. Іванов, О. М. Кохась, С. М. Хмелевський. — К. : Кондор, 2009. — 300 с.
2. Мильнер Б. З. Теория организации : учебник. — 7-е изд., перераб. и доп. / Б. З. Мильнер. — М. : ИНФРА-М, 2008. — 864 с.

3. Гончаров В. М. Управління організаційно-економічною стабільністю на основі аналізу, формування і використання організаційного потенціалу підприємства / В. М. Гончаров, В. Л. Іванов, В. Ю. Припутень // Держава і регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2006. — № 5. — С. 93-97.

4. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11 вересня 2003 року № 1160-ГУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : Мір://Закоп1.гада.ґо^иа/1а№8/8Бо№/1160-15.

5. Наказ Державного комітету статистики України «Про затвердження Методики розрахунку інтегральних регіональних індексів еко-

номічного розвитку» від 15.04.2003 № 114 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : Шпр://8ааґБ.Нґа2акоп.иа/1_дос2.п8I/Нпк1/РШ7184.Біт1.

6. Постанови КМУ «Про запровадження проведення оцінки результатів діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій» від 9 червня 2011 року № 650 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : Мір://Закоп4.гада.ґо^иа/1а№8/8Бо№/650-2011-п.

7. Синк Д. С. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение / Д. С. Синк ; пер. с англ., общ. ред. и вступ. статья В. И. Данилова-Данильяна. — М. ;, 1989. — 109 с.

Поступила до редакції 28.03.13

© Н. В. Шумакова, О. В. Гуджан, 2013

УДК 332.133.6:338.45.669

В. Е. Проскуркіна*

ПРОМИСЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНО-ГАЛУЗЕВИЙ КОМПЛЕКС: АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ТРУБНОЇ ГАЛУЗІ

Проблеми вітчизняної економіки, необхідність трансформації промислово-галузових комплексів і активізації інноваційно-маркетингової і інвестиційної привабливості в роботі досліджується з позиції підвищення ефективності управління стратегічним розвитком підприємств базисних галузей (на прикладі трубної галузі). Розглянута економіко-математична модель ефективності функціонування підприємства трубної галузі в умовах промислового регіонально-галузевого комплексу. Запропонована модифікована модель концепції життєвого циклу промислової продукції в умовах процесу адаптації до стратегічних змін на товарному цільовому ринку. Також запропонована модифікована маркетингова діяльність підприємства трубної галузі при розгляді сценарної моделі прогнозування варіантів розвитку підприємства з використанням ПІМ «РО№ЕК8ІМ». Розроблено підхід до реалізації економіко-математичної моделі стратегічного розвитку трубних підприємств промислового регіонально-галузевого комплексу.

Ключові слова: стратегічний розвиток, ситуаційна модель, регіонально-галузовий комплекс, сценарна модель розвитку, ефективність, структурні перетворення.

Проблеми отечественной экономики, необходимость трансформации промышленно-отраслевых комплексов и активизации инновационно-маркетинговой и инвестиционной привлекательности в работе исследуется с позиции повышения эффективности управления стратегическим развитием предприятий базисных отраслей (на примере трубной отрасли). Рассмотрена экономико-математическая модель эффективности функционирования предприятия трубной отрасли в условиях промышленного регионально-отраслевого комплекса. Предложена модифицированная модель концепции жизненного цикла промышленной продукции в условиях процесса адаптации к стратегическим изменениям на товарном целевом рынке. Также предложена модифицированно-маркетинговая деятельность предприятия трубной отрасли при рассмотрении сценарной модели прогнозирования вариантов развития предприятия с использованием ПИМ «РО№ЕК8ІМ». Разработан подход к реализации экономико-математической модели стратегического развития трубных предприятий промышленного регионально-отраслевого комплекса.

Ключевые слова: стратегическое развитие, ситуационная модель, регионально-отраслевой комплекс, сценарная модель развития, эффективность, структурные преобразования.

* Проскуркіна В. Е. — аспірантка, Придніпровська державна академія будівництва і архітектури, м. Дніпропетровськ.